

SARE, i de *vertibulum* o *vertibellum* han sortit *bertrol*, i it. *bertruello*. *Capessere* pogué acabar per esvanir-se; però, d'una banda, la mena i la massa dels escriptors que l'usen ens garanteix que havia estat un mot viu, i abans d'entrar en obsolescència pogué influir en un altre membre més jovenívol dins la seva família.

Ara bé, si una alteració de *costrar* era una explicació ben convincent en principi per al mot purament català *copsar*, això ja ho és un poc menys si hem de projectar aquesta escena en el llunyà teló de fons del llatí vulgar del Baix Imperi o dels primers Visigots, tractant-se d'un mot que no ha viscut més que en català, i que avui no és ni tan sols un terme del català comú. No em faré gaire fort a defensar-ho, posant més i més en relleu que hem arribat a trobar indicis ben travats que havia estat comú a tot l'ample conjunt oriental-balear-rossellonès-alguerès, que ja havia de ser-ho quan en el S. XIV els catalans del Nordest repoblaren un cap de Sardenya, i que com més ens internem en els dialectes, més conservadors, de la muntanya vigatana i rossellonesa, més igual es fa el significat peculiar de *copsar* amb el de *CAPESSERE*. L'escripó tanmateix resta.

¿Podem pensar en un altre encreuament sofert per *costrar*? Sí i fins hi ha diversos candidats. Però rebutjo tot seguit el primer. *Colaphizare* és freqüent en els Pares de l'Església (des de l'Ítala, *TbLL*) generalment en el sentit de 'bufetejar'¹⁰ com el seu original grec, i podríem esperar que passés al llatí vulgar puix que ho féu el seu primitiu *COLAPHUS* (> **COLŪPUS* > *colp*, *cop*), també en glossaris («pugnis caedere» quatre vegades en el *CGL*) i en baix llatí («percute-re», «depalmare», Du C.), de fet d'ací ha de venir el cast. port. *golpear*, cat. oc. *colpejar*, etc. Però encara que hi hagi de vegades una variant *-issare* en lloc d'*-izare* en textos vulgars (*patrissare* Plaute, Terenci, Apuleu, en lloc de *patrizare*), el sentit d'aquest mot convé molt menys que el de *CAPESSERE*: no solament no guanyem en versemblança sinó que hi perdem, en afegir-hi que no és aqueixa variant *-issare* la que va passar al romànic sinó només *-izare* (> *-idiare* > *-ejar*).

Sí que ens acostarem, en canvi, al temps en què esperaríem veure néixer un mot estrictament català, i només de la meitat del domini, si posem en el teler un sinònim viu en català: *encalçar*, p. ex., o *caçar* *CAPTIARE*. Deixem estar que en aquests el matís de la idea d'«agafar» és força més diferent que en el cas de *CAPESSERE*: el mal gros no està en això. Perquè formalment sigui convincent caldria que l'encreuament afectés *costrar*/*CUPERARE* en una fase de la seva història en què la labial estigués encara lliure i separada de la consonant següent: altrament amb *-br-* no hi podia haver síncope de la vocal intermèdia: un encreuament de *costrar* amb *encalçar* hauria pogut fer **costralçar* o, com a molt, **cobreçar* però no *coççar*; amb *caçar* també hauríem d'esperar **cobraçar* o cosa així. Solament quan encara era *CUPERARE* podia resultar-ne **CUPES-SARE* sense aquesta *-r-* que ens ve a trencar les oracions. El poc que guanyem en versemblança des de la

banda cronològica, ho reculem per l'altra, i amb escreix, per la banda formal o fonètica (el matís semàntic també més aviat hi ha perdut).

Si en definitiva hem de restar, doncs, en el dubte, ens serà ara lícit de reblar els arguments que contrapesen la impressió de modernitat del mot, consignat que es troba una confirmació documentada de l'existència de *copsar* a la fi del S. XIV: en el *Torcimany* de Lluís d'Aversó (c. 1390) apareix *copçà* en rima amb altres formes en *-à*, i en un altre passatge, *cópça* com a cas únic de rim en *-opça* amb *o* tancada (§§ 71.1 i 7.55); manca sí tota definició, però quan els detalls fonètics coincideixen tan perfectament i es tracta d'una combinació fonètica tan singular, la identificació s'imposa. I això ens fa pensar que una idea tan especialment matisada com la d'«agafar al mig del vol», «abastar fortament una cosa que baixa o que està enlaire» és tan singular, que pogué viure molts segles en la llengua sense que trobés un biaix per entrar en literatura, o cridés l'atenció a lexicògrafs, que reparaven més en fonts escrites que en el parlar dels rústics. *Copsar* sembla ser més aviat una relíquia que la vellura ens ha conservat, en un sector ni gaire ample ni massa petit de la Romània pirenaica.¹¹

DERIV.: *Copsable*. *Engospa*.

¹ Manca en els *DT*o., Lacav., Jacme Marc, Belv., *SLitCosta*, i fins Lab. (1839, 1864), que no el recull fins a l'ed. 1888, amb cita de Verdaguer, i encara definint-lo defectuosament: segurament n'hem de fer tan poc cas, com d'una definició provisional *copçat* 'relleno' que Balari devia tenir apuntada; tampoc figura en l'índex del *BDC* (vol. XXI) ni en el de la *Phon.* de Fouché; ni *copsar* ni *engospar*, etc., no figuren tampoc en el *DFgr.* ni aquell en el *DAmen*. Els *DAG.*, *DBal.* i *AlcM* no en donen cites anteriors a l'*Atlàntida*. — ² Que en la versió definitiva (II, 37d) ha millorat un poc els dos últims versos, sense a penes canviar l'ús del mot: «y en roda la gran cua brandant com una llansa, / tantost, ab gorja i urpes li *copsa* abdues mans». — ³ És evident que gent força llegida, però sense finesa d'estil ni antenes perceptives, tenen *copsar* per un mer sinònim de *compendre*, un terme «prestigiós», «que fa savi». En el temps dels *mass media*, estem embafats de sentir a mant locutor, i llegir a més d'un periodista, coses com «vostè *copsa*?». ¿Hi ha idioma, per il·lustre i robust que sigui, capaç de salvar els seus tresors i la seva força de precisió en les idees, sota el pes de tan pedants «lluïments»?.

⁴ No hi posarem gens de dubte si ens recordem que aquest precisament és el valor que a Provença donen a llur *agantà*. — ⁵ Més que «català» hauria hagut de parlar de romànic i moltes altres llengües. En condicions especials s'observen coses així en basc, en cèltic i algun altre sistema remot en el temps i l'espai. — ⁶ Ja el fet que es pronuncii *əŋ-gòspə* amb *o* tancada (*BDLC* VIII, 259-60, i no ens estranya, vist que és el que respon al *kòpsə* del Continent), és desfavorable a veure-hi una evolució d'**enguaspa*. — ⁷ Prou difícil és fonèticament fer